

1. szám

1969 május

FALU- KRONIKA

KÉZIRAT GYANÁNTI

Kiadja: a csanádpalotai Kelemen László Művelődési Otthon

E L Ő S Z Ó

Talán azzal a gondolattal kezdeném, melyet lapunk elődje az 1897-ben kiadott Csanád-Palotai Hírlap is írt néhány soros bevezetőként.

"Nem a nagy nyilvánosság számára adjuk ki e lapot...", hanem községünk múltját, jelenét megismerni szándékozó lakói részére. Múltjuk van a kezdeményezőknek is, a művelődési otthon honismereti szakkörének. Eddigi munkájuk bebizonyította, hogy a munka és tanulás melletti rendszeres kutatás nem járt eredménytelenül. A rendezett kiállítások, előadások jól szolgálták községünk múltjának megismerését. A kiállítás egy idő múlva bezárja kapuit és elzárja a lehetőségeket a további ismeretektől. Pedig a gyűjtőmunka nem áll meg. Új és új eredmények születnek a helytörténeti múlt feltárásánál. Új adatok kerülnek elő, új néprajzi tárgyak gazdagítják a szakkör szerény gyűjteményét.

Helyi muzeumot még nem mondhatunk magunkénak, de nem akarjuk a falak közé zárni azokat az eredményeket amire talán magyarázatot kér a kívülálló és magyarázatot adhat szakkörünk lelkes tag-sága az elért eredmények ismertetésével. Ezért indítjuk útjára jelen kis lapunkat, melyet igyekszünk úgy összeállítani, hogy az valóban a fenti célokat szolgálja.

Nem zárkozunk el a jelen események ismertetésétől sem, hiszen ez is legalább oly jelentős a helytörténet szempontjából mint a múlt, és segítséget adhat majd a helytörténet további kutatóinak.

Községünk ebben az évben ünnepli felszabadulásának 25. évfordulóját. Ennek jegyében kértünk és kaptunk engedélyt a néhány lapos kiadvány megjelentetéséhez.

Hogy kiadványunk mindig "színes" és gazdag tartalmu legyen, kérjük juttassák el javasolataikat, rendezvényeikről, eseményekről összefoglalóikat, legyen az kiállítás, sportműsor, értekezet, vagy éppen egy emlékezetben lévő történet.

Bevezetőként talán ennyit. Hogy kezdeményezésünk sikerrel jár-e azt előre nem tudhatjuk. A honismereti szakkör tagjai mindent megtesznek, hogy kis közösségük, ismeretekkel gazdagítsa e nagy község múltja, jelene iránt érdeklődő közönségét.

Jó munkát, hasznos szórakozást!

Kinyó István

"Ne hidd, hogy kifogyott a szellemünknek tára,
Alakok szállanak felém akik élnek,
Kikben a gondolat már csak alig fér meg.
S hogy a sok jó eszme parlagon ne vesszen,
Felolvasásképen kitálalják szépen."

/A Csanád-Palotai Hírlap 1897. évi számából./

Bazsó Dénes:

C S A N Á D P A L O T A K Ö Z S É G T Ö R T É N E T E .

A legrégibb időktől napjainkig I. rész.

Palota szláv eredetű szó. A község valószínűleg, első birtokosának házáról, palotájáról kapta a nevét. Szláv eredetű neve nem jelenti azt, hogy eredetileg szláv település lett volna, mert a magyarok bejövetele után, a magyar nyelv, az itt lakó szláv népektől igen sok szót átvett, így a palota szót is.

A falu keletkezésének idejét homály fedi. Az első ismert birtokosa a Nagylaki Jánki család volt. Palota ekkor a nagylaki uradalomhoz tartozott. A család utolsó férfisarja János, 1421 április 28-án örökösödési szerződést kötött Csáki Miklóssal és Csáki Györggyel. Ebben a szerződésben Palota falu is szerepel. A kötött szerződést valami oknál fogva Zsigmond király nem hagyta jóvá, mert Nagylaki Jánki János halála után, 1427 május 29-én a nagylaki uradalmat nem a Csákiaknak, hanem Nagymihályi Albertnak adományozta. Nagymihályi Albertet a csanádi káptalan, mint tulajdonost, 1427 június 15-én, a birtokba be is iktatta.

A nagylaki uradalom és vele együtt Palota, nem sokáig maradt a Nagymihályi család birtokában, mert Mátyás király elvette tőlük. Feltehető, hogy a Nagymihályi család a Hunyadiak ellenségei közé tartozott, és Mátyás király ezzel büntette a családot. Így került Palota a Hunyadiak birtokába. Később Mátyás valamelyik hívének akarta adományozni, de édesanyja Szilágyi Erzsébet 1463 augusztus 9-én ez ellen tiltakozott. Az oklevelek láncolata itt megszakadt. Ujra a XVI. század közepén bukkan elő, amikor Nagymihályi Albert leszármazottai, Nagymihályi Sándor és Gábor jogot formálnak a nagylaki uradalomra és tiltakoznak az ellen, hogy Martinuzzi Fráter György és Petrovics Péter a nagylaki uradalmat Palota faluval együtt birtokukba vegyék. A tiltakozás eredménye ismeretlen, mert mielőtt a birtokperben döntés született volna, 1552-ben megindult török hadjáratban a falu elpusztult. Az 1555. évi adólajstromban, Palota még mint pusztult falu szerepel.

A falu hamarosan újra települ. Az 1561. évi adókiivetési lajstromban Tót-Palota néven szerepel. Ezt az adólajstromot Földvári István nevű adórovó készítette. Tóth István és Eperjesi János deákok 1563-ban bárány-tizedet szedő lajstromot készítettek.

A falu ebben is Tót-Palota néven szerepel.

Az ismert, hogy a XVI. század közepén tótok települtek Csanád-megyébe, biztosra vehető, hogy ezek a telcpesek építették újra fel az elpusztult falut. Ezért lett új neve Tót-Palota.

Több történelmi feldolgozás is így említi.

A falu mindaddig megvolt, amíg a törökök Gyula várát 1566-ban el nem foglalták. Gyula eleste után újra néptelenné és pusztává lett a falu, mert az életben maradt lakosság elmenekült.

/folytatjuk/

K E M E N C E K O C S

Amikor még, a ma már "divatjamult" bubos kemencét, melyet szárizékkal, csutával, vagy szalmával fűtöttek, a szobák melegítésén kívül sok esetben bab, kukorica s egyéb hosszabb fővésű ételek főzésére is használták, az edények behelyezésére és kivételére kemencekocsit gyártottak, házilag. Ennek segítségével könnyebben elhelyezték az edényt, mint ha karon emelték volna be és ki.

A képen látható kemencekocsit idősb K o c z k a Pál házában találtuk s tulajdonosa a leendő "Falumúzeum" részére adományozta.

Jelenleg a honismereti szakkör tulajdonában van.

Asztalos P. Kálmán

A rajzot Kovács Borbála készítette.

Dékány Józsefné:

M A J U S I C S O K O R

Negyedszázad telt el azóta, hogy a Szovjet Hadsereg Csanádpalotára érkezett. Akkor őszt volt, szeptember 24. A nyártól bucsuzó napsugaras délelőttön léptek először községünk földjére, magukkal hozva a szabadság zászlaját.

E történelmi eseményt méltóan szeretné falunk lakossága megünnepelni.

Köznapi munkánk eredményei is elősegítik ezen ünnep előkészületeinek folyamatosságát.

Most még tavasz van, a legszebb hónap, május. Az új élet a tavasz áradása csak itt faluhelyen nyilvánul meg igazán.

A Haladás, Törekvés termelőszövetkezetek tagjai, úgy a földön, mint a műhelyekben újult erővel kezdtek a tavaszi munkáknak. A tél után megkezdett új épülő házak gyorsan emelkednek a föld fölé, hamarosan új "fészkek" lesznek ezek fiataloknak, idősebb családoknak. Az iskola által szervezett összegyűjtési akció szép eredménnyel zárult.

E szorgos munkák közepette ünnepelte községünk Május elsejét, a Munka ünnepét.

Az ünnepre nagy igyekezetrel készült valamennyi gazdasági és tömegszervezet, idősebbek, fiatalok egyaránt. Ünnepi díszet öltött magára valamennyi szervezet székháza, az iskola, művelődési otthon, az APTSZ kirakatai, termelőszövetkezetek székházai. A falvakban díszítette székházát a KTSZ. A felvonulónő felvonuláson hangulatosan ábrázolták a munka ünnepének jelképeit. Legjobban mégis a falu lakosságának készülődése tükrözte az ünnep közeledtét.

Az események gördülékenyen követték egymást. A felvonulás az ünnepi beszéd, a kulturális műsor, mind egyaránt tükrözte ünnepségünk gazdagságát, a maradandó élmény hangulatát. A felvonuláson minden szervezet képviseltette magát, vezetők, dolgozók megjelenésével. A Törökvis termelőszövetkezet szépen feldíszített vonatáján fuvós zenekar kísérte az ünneplő közönséget. Jól sikerült a kulturális műsor. Szép táncokat mutattak be a csinos magyar és szovjet népviseletbe öltözött népitáncosok. A szavalatok hűen tükrözték a május elsejék hangulatát.

A lacikonyhák kitűnő ételek, míg más sátrakban kissé meleg, de hűsítő italok csábították az ünneplőket.

A délutáni sportműsorok is nagy közönséget csaltak ki a sportpályára. A labdarúgómérkőzések nagy élményt jelentettek a sportkedvelőknek.

Az ünnepi program a művelődési otthonban bállal zárult, hol a fiatalok késő estig járták a táncot a helyi tánczenekar kellemes muzsikájára.

Május első vasárnapja az édesanyáké. Nem csak a gyermekek, de az idősebb fiatalok is virággal, ajándékkal kedveskedtek ezen a napon az édesanyáknak. Az úttörőcsapat jó munkáját dicséri az a kedves délutáni ünnepség, melyen a legkisebbek nyújtottak át egy "csokorra" való verset, táncot, énekszámot. A megjelent édesanyák meghatóan tapsoltak kicsinyeik ezen ajándékának.

A májusi virágok bontogatják szirmaikat. Jusson abból mindazoknak egy csokor, akik a két ünnep széppé tételében fáradságot nem kímélve közreműködtek.

" T I S Z A N - I N N E N , D Ű N A N T Ű L "

Rádiós vetélkedő Csongrád és Hajdu megyék között.

Az előzetes tájékoztatók szerint 1969 szeptember 26-án rádiós vetélkedőre kerül sor Csongrád és Hajdu megyék között. Csongrád megye két csapatot állít ki. Az egyiket Szegeden a másikat Makón, melyet csanádpalotáikkal is bővíteni kíván. A vetélkedőn több csanádpalotával kapcsolatos kérdés is elhangzik. Hogy a hulló felkészülés közsgünkben meglegyen, kérjük a gazdasági és tömegszervezeteket, hogy felszabadulásunktól /1944 szeptember 24/ kezdődően gyűjtsék ki a leglényegesebb eseményekre, gazdasági mutatókra vonatkozó adataikat és juttassák el azt a vetélkedőt előkészítő helyi csoportokhoz, melynek vezetője Bazsó Dénes pedagógus. A kérdésekre adott helyes válaszok így majd elősegíthetik megyénk továbbjutását.

Kinyó István

R É G I B A B O N Á K

Pánczálné Sisák Julia gyűjtéséből

A babona, már az orvos és gyógyszerhiány miatt is, de a kultúra pangásán révén is, erősen élt és virágzott elődeink korában. Befolyásolta az életüket és végig kísérte a sirig.

A csecsemőt születésének első percében már a babona hálója vette körül és réserőszakolt számtalan káros szokásokat. Hogy testén kiütés ne legyen, minden asszony látogatónak kötelessége volt megmosdatni a kicsit. A szájába vett kortynyi vízzel a kicsi arcát végigsimogatták, utána a felhajtott alsó szoknyával szárazra törölték.

A babona megnyilvánult a mindennapos apró tetteikben is. Ahogy a frissen sült kenyeret megmosdatták, a szilkében maradt vizet a tetőre loccsantották azért, hogy az áldás a házra szálljon. Viszont, ha aprót tojt a tyúk /kotlása közeledtén/, a "kártojást" visszakézből a szomszédba dobták, hogy a kár távozzon a háztól. A jó gazdasszony a világért sem adott volna másnak tyúk alá tojást, amíg ő nem ültetett, nehogy a szerencsáját elvigyék. Azzal a beidegzett apró kis mozdulattal is a szerencsájüket igyekeztek megőrizni, mellyel a naplemente után kiadott tejbe egy csipetnyi sót dobtak, hogy a tehenet ne tudják megrontani.

Igaz, ebben az időben még sem ember, sem állat-orvos nem volt a községben.

Következő számunk egy hónap múlva jelentkezik, melyben tovább folytatódik községünk történetének ismertetése, bemutatunk egy, a község határában előkerült, több ezer éves bronz kori leletet, felidézzük F e k e t e György község alapítóhoz fűződő hagyományinkat, de helyet biztosítunk a hónap eseményeinek ismertetéséhez is.

A májusi számot K i n y ó István szerkesztette.

2. szám ————— 1969 június

FALU- KRONIKA

K É Z I R A T G Y A N Á N T I

Honismereti, helytörténeti közlemények

Kiadja: Csanádpalota község Tanácsa

A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Otthon honismereti szakkörének lapja.

Bazsó Dénes:

C S A M A D P A L O T A K Ö Z S É G T Ö R T É N E T E

A legrégibb időktől napjainkig 2.rész.

Okiratok szerint, 1620-ban új lakosok települtek az elpusztult falu helyére. Ezek magyarok voltak. Az általuk felépített falunak Mezőpalota nevet adtak.

Ebben az időben, az ország három részre szakadása miatt, a birtokviszonyok igen zavartak voltak.

Az erdélyi fejedelem is, valamint a magyar király is egy időben adománylevelet adott ki. Az előbbi 1646 május 19-én Kőrösszegi Kis Péternek és Andrásnak, az utóbbi 1646 december 15-én Kovács János, Selli Mihály és Török Bálint vitézeknek juttatta Mezőpalotát. Az egri káptalan 1647. évben hozott ítéletében nem tudta eldönteni, hogy kit illet a birtok, ezért II. Rákóczi György erdélyi fejedelem úgy akart rendet teremteni a birtokvitában, hogy 1649 január 25-én Kőröstarcsai Vér György borosjenői főkapitánynak, valamint Nagy Miklós és Ferenc ottani vitézeknek adott ki Mezőpalotára szóló adománylevelet. Ezzel az intézkedéssel a birtokviszonyt még jobban összekuszálta. A sok birtokos állandóan zaklatta a lakosságot az adó és a tized miatt. Végül is Mezőpalota lakossága a csanádi püspökhöz fordult oltalomért. A védelem fejében felajánlottak a püspöknek /1651-ben/ egy aranyos paplant, egy bokor /öt pár/ karma-zsin csizmát és hat kosár halat. Pálffy Tamás püspök 1654 szeptember 2-án vette hivatalosan birtokába Mezőpalotát és az évi adóját 4 tallérban és két pár csizmában állapította meg.

A török-tatár hadak 1686-ban feldúlták, kifosztották és felgyújtották a falut. Az életben maradt lakosság elbujdosott, majd a közeli városokba húzódott be. Itt védelmet talált, mert a városok a szultánnak közvetlen fizették az adót, a katonaságnak tilos volt a városok lakosságát bántalmazni, kifosztani.

Mezőpalota elég nagy település lehetett, mert a temetője mintegy 300x300 méter területű. A vasút felé vezető út jobb oldalán terül el. A Diófa utca északi házsorának a telkei is beleestek, majd lenyulik a Muskátli utcáig. A község utolsó házsora az Orgona utcáig terjedhetett, mert ebben az időben a temetőt közvetlen a falu szélén helyezték el.

Amikor felszabadult a török uralom alól, a falu romhalmazzá vált. Lakatlan területét a marosi határőrvidék területéhez csatolták. Dolonyi István püspök 1701 július 20-án, mint püspöki birtokot igényelte, de nem kapta meg.

A határőrvidék megszűntével Nagylak határához csatolták, így Nagylakkal együtt az aradi uradalomhoz tartozott.

A néptelenné vált földekre 1711-1780-ig idegeneket telepítettek. Az akkori király III. Károly, majd leánya Mária Terézia rajnavideki németeket telepített az ország különböző részére. Erre az időre esik Palota újratelepülése is. Azt tudjuk, hogy az első telepesek németek voltak, de azt nem tudjuk, hogy a település melyik esztendőben kezdődött, feltehetően 1730 körül.

A német telepesek később, valamilyen oknál fogva, elszéledtek valószínűleg átköltöztek a Maroson túli Bánátba, mert ott nagyobb számban telepedtek le németek. A XVIII. század végére már csak egy két család maradt az első települők közül.

/ folytatjuk /

K Ö Z S É G Ü N K S Z Á J H A G Y O M Á N Y Á B Ó L

"..eszt a falut F e k e t e gróf telepítette..?"

A Mária Terézia uralkodása idején telepített Csanádpalotáról még az 1920-as években élő öregek sokszor említették, hogy úgy hallották az 1700-as években született nagyapáiktól,:

"-- Eszt a falut F e k e t e gróf telepítette, amikor még országbíróként szerepelt. A templomot pedig Mária Terézia építtette, míg nevezett gróf és felesége, na meg az első plébános a templom alatti kriptájban van elhelyezve. De a határ északi szélén lévő fekete-halom is a gróf nevét őrzi, mert ő hordatta."

Hogy az említett szájhagyomány mennyire fedi a valóságot, ezt nem vitatom, de 1935-ben, amikor a Falukutató Társaság kérésére községünk monográfiáját /történeti leírását/ készítettem, az akkori plébános engedélyével megtekintettem a kriptájt, s ott két férfi és egy női csontvázra bukkantunk.

A koporsók fülkéit valamelyik forrongós időben, bizonyára ékszerfeleség után kutatva, beszaggatták, s most szétszórt állapotban vannak.

Akadtak már többen, akik ezt a szájhagyományt igyekeztek megcáfolni, mondva, hogy ennek az országnak Fekete nevű grófja soha nem volt, csak a nép agyalta ki valamelyik fekete bőrü uraságra. Egy század eleji, Történelmi Arcképcsarnok című, kiadványban, annak 57. oldalán, valóban szerepel Fekete György nevű gróf, sőt a rajzolt képását is közlik.

Nevezett gróf 1711-ben született és 1788-ban halt meg. Mária Terézia uralkodása idején országbíróként szerepelt, míg az uralkodónő halálától /1780-tól/ 1788-ig visszavonulva élt, mert II. József /a kalapos király/, nem tűrte Gr. Fekete György magyarkodását.

/Ahogy nekem elmesélte az 1843-ban született nagyapám, amit ő az 1780-ban született nagyapjától hallott az 1700-as években települt faluról: én úgy adtam tovább, csak némi hiteles adattal is bizonyítom.

Asztalos P. Kálmán

Az 1800-as évek végén kiadott Pallas lexikon 7. kötetének 2. oldalán található még Fekete György gróf néhány életrajzi adata:

1711-ben született, közügyvédből lett királyi ügyvéd. 1752-ben királyi személynök. Grófi rangra emelését /egyszerű nemes ember volt/ 1758. november 26-án határozták el Bécsben, mely címet 1759. január 9.-én meg is kapott.

1770-ben alkancellár. Őt bízták meg az ugyanabban az évben megnyitott nagyszombati főiskola igazgatására. /Később 1777-ben az iskolát, Fekete ellenzése dacára, a királyné meghagyásából Budára helyezték át./

1773-1783 években szerepelt országbíróként.

1780-ban helytartó tanácsosnak is megválasztják.

1785-től kezdődően haláláig, 1788 október 18.-ig, Arad megye főispánja.

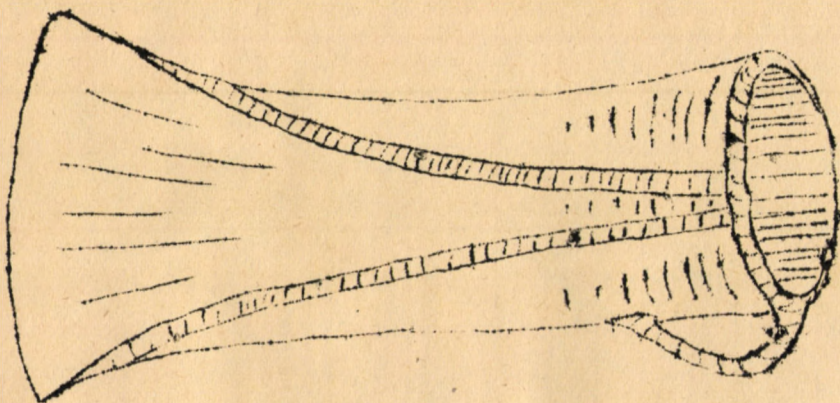
/Csanádpalota az 1700-as évek elején települt, temploma 1768-ban épült. Feltételezhető, hogy a templom kriptájába temették, de a falu telepítéséhez, templomának építéséhez /az adatok összefüggésének vizsgálata alapján/ nem sok köze lehetett.

Kinyó István

BRONZKORI LELETEK CSANÁDPALOTA HATÁRÁBAN

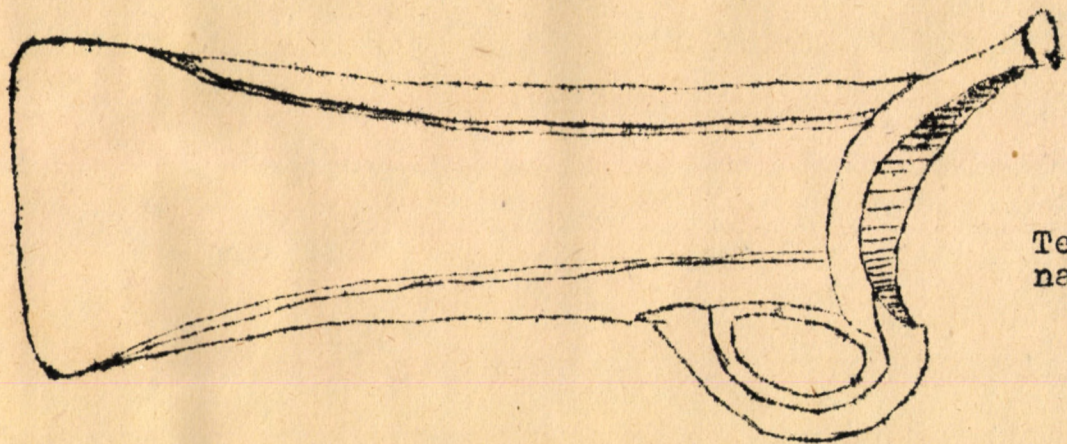
A közelmúltban az Ó-Nagylak felé vezető műút bal oldalán elterülő tanyaföldeken, mélyszántás alkalmával, az ekevas feltehetően egy i.e. 1200-800 évig terjedő /3000 évvel ezelőtti/ időből, vagyis a bronzkorból eredő ugynevezett tokos baltát forgatott ki a talajból, melyet Kovács László a Törekvés Mtsz. vasesztergályosa talált meg, s adta át a község multjával, történetével foglalkozó Asztalos P. Kálmánnak.

A talált tokos balta rajzát itt mutatjuk be:

Természetes nagyság.

Ugyancsak előkerült néhai Juhász József fm. Diófa utcai házának padlásáról egy másik u.n. erdélyi tokos balta is, melynek azonban lelőhelye ismeretlen. Annnyit tudunk, hogy 1880 körül már birtokában volt. Feltehető, hogy ez is csanádpalotai földből kerülhetett elő szántás közben. Miután nem ismerte fel annak rendeltetését és muzeális értékét, padlásának lomjai közé dobhatta, s hosszú évek során megfeledkezett róla. Ott talált rá Kinyó István és ismerte azt fel. Rajzát itt közöljük:

Természetes nagyság.

Ezeket a bronzból öntött tokos baltákat a bronzkor embere nemcsak szerszámként /hasításra, faragásra/ használta, de harci eszköze is volt.

Hogy, hogyan kerültek ezek a bronz balták Csanádpalota határának talajába azt csak egy módszeres kutatás deríthetné ki. Lehet, hogy egy bronzkori település kerülne napfényre, de az is lehet, hogy csak vándorlás közben elveszített szórvány darabokat szántottak ki az ekék.

A tokos balta fém részének a nyélre történt felerősítését az alábbi rajz illusztrálja. A rajzon jól látható az előző képeken látott fül rendeltetése:

A baltát fakéregből hasított hánccsal kötözték a nyélhez.

Rajz és szöveg: Deák Bárdos Menyhért

/ Deák Bárdos Menyhért hosszú ideig dolgozott Csanádpalotán. Itt kezdte gyűjteni magán muzeumának anyagát, mely ma már kisebb muzeum gyűjteményével vetekszik. Jelenlegi, nyugdíjas éveiben is hallatlan szorgalommal menti a mult tárgyi emlékeit a jövő számára. Kiemelkedik gyűjteményéből a harci eszközök, fegyverek sokasága, melyekről nemrégiben adta ki első fegyvertörténeti összeállítását. A szerk./

A H A Z A J A R Ó L É L E K

A fősvény Matild néni legendája.

"Szegény Köveg, még koldussa sincs, Palotától kell kölcsönkérni."

Milyen jót nevettek ezen később az akkori öregek,
mert e furcsa eset valóban megesett.

Mikor Matild néni meghalt, rémülten futott szét az örökös had,
hogy Matild néni egy fekete kutya képében újra itthon van.
Ily kis faluban futótüzként terjed a hír szét,
s a fekete kutya éjről-éjre ismét csak visszatért.
A rémület már tetőfokra hágott,
nem volt más hátra:
javasasszonytól kérni a tanácsot.

--"Hogy fősvény lelke nyugalmat leljen,
éjjel, nappal süssenek, főzzenek!
A kemencekatlan csak ontsa az étkeket!
Mit ő elmulasztott: jusson a szegénynek!"

Sütöttek, főztek naphosszat és éjjel. Állt már a sok étel.
Igen ám de hol egy koldus, hire sincs szegénynek..?

Tanakodnak-dévánkodnak, kocsit elő, gyeplőt.
Felpakolni szép sorjában a megtömött teknőt!
Ment a kocsi, ment utjára,
naponta ment Palotára,
s mint a "terülj asztalkám" hajdanán,
terült éték a koldusok asztalán.

Már kimerült a testük lelkük, ki a kamra, pince, de a beste eb
csak loholt váltig, a temető kapujától,-egészen hazáig.

De elérkezett a nap,
hogy kondult a lélekharang-,
-mint ezt a nép erősen hitte-,
Matild néni a komáját magával vitte.

Hatalmas nagy temetés volt,
a falu csupa sógor-rokon, s utána a halotti tor
Asztalok a fészker alatt-
-a vendégek már oszlanak-.

Csak lent az asztalvégen,
Matild néni szegény népe,
az elcsigázott örökös-had,
magukba roskadtan hallgatnak.

Élükön a János bátya,
fejének fehér glóriája,
világít az éjszakába.
Vén tagjai megrogyanva, az italtól letaglózva,
az asztal alá hajbókolgat, hol csontok, kalácsdarabok,
mik a kutyanak jó falatok.

Mert hogy az est rájuk borult, egy borjunyi eb alájuk bujt.
János bácsi nézte, nézte, hát egyszerre felismerte.
A Tézslák kutya biz ez, mely ily torokra jární nem rest.
És oly hirtelen, ahogy ködös elméje feldereng
savó szeme kerekre mered.

Világossá vált itt a tény-, amint agyában villant a fény,-
hogy az éji látogató
sohasem volt tulvilági hazajáró.

Gyűjtötte: Pánczólné Sisák Julia

/A történet valóban megtörtént esetet említ. Idős embereket meg-
kérdezve, több féle változatban, de azonos témával, beszélnek a
"hazajáró lélek" érdekes, helyi legendáját.
A közölt történet a gyűjtöttek közül a legérdekesebb megjelenésü.
Érdekessége a rímekbe szedéssel való próbálkozás, mely eléggé si-
kertelen, de mégis emeli a történet megjelenített hangulatát.
A szerk.megj./

Dékány Józsefné:

J U N I U S H Ó N A P K R Ó N I K Á J A

Pedagógus Nap. Fáradtságos munkájukért ezen a napon községünk peda-
gógusait köszöntötték tanulóik. Több kedves távirat köszönte meg
a gyermekekkel való foglalkozás, a tanítás nehéz munkáját, a szü-
lők részéről is.
A nyári szünidőre kellemes pihenést, jó szórakozást kívánunk peda-
gógusainknak.

Ünnepi Könyvhét. alkalmából községünkben író-olvasó találkozt
rendezett a Könyvtár és a Művelődési Otthon.
Meghívott vendégeink voltak Kónya Lajos Kossuth díjas költő és
Dr. Polner Zoltán újságíró, költő.

Az író olvasó találkozót Hodák János vb. elnök nyitotta meg. A költők ismertették eddigi munkásságukat, felolvastak legújabb írásaikból, majd elbeszélgettek a hallgatósággal.

A helyi Ajándék bolt vezetője a szerzők helyszínre vitt köteteit árusította, majd a vevők azt dedikáltatták az írókkal.

Markovics Gézáné jól alkalmazott kérdéseivel, hozzászólásaival teremtett meghittebb hangulatot az írók és olvasók között.

A könyvvásárral egybekötött író olvasó találkozó jól sikerült, de a meghívottaknak csak kis létszámú hallgatósága jelent meg ezen az érdekes beszélgetésen.

Táncdalénekesek látogattak el júniusban, községünkbe. Az érdeklődés a műsor iránt nagy volt. Bizonyítja ezt a két előadás, melyek mindkét alkalommal telt ház előtt kerültek bemutatásra.

Fellépett Dobos Attila, Mary Zsuzsi, ifj. Latabár Kálmán, Havasy Viktor, Madarász Katalin, Monyók Ildikó, Karda Beáta és más budapesti művészek.

A műsort részletesen értékelni nincs szándékunkban, de úgy gondoljuk időnként szükség van ilyen műsorra, s a jó műsorválasztás azt bizonyítja, az élmény maradandó a közönség számára.

Közlemény: Ezuton közöljük olvasóinkkal, hogy lapunk díjmentesen áll mindenki rendelkezésére.

A lap példányszáma nem nagy, de reméljük az érdeklődőket minden alkalommal ki tudjuk elégíteni

FALUKRÓNKA, a csanádpalotai Kelemen László Művelődési Otthon honismereti szakkörének lapja.

Megjelenik havonként.

Kiadja: Csanádpalota község Tanácsa

Lektor: Tordai László, a Kult. Biz. részéről

Szerkeszti: Kinyó István

3. 4. /kettős/ szám-
1969 július, augusztus-

FALU- KRÓNIKA

KÉZIRAT GYANÁNT!

Honismereti, helytörténeti közlemények

Kiadja: Csanádpalota Község Tanácsa

A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Otthon
honismereti szakkörének lapja.

Bazsó Dénes:

C S A N Á D P A L O T A K Ö Z S É G T Ö R T É N E T E

A legrégibb időktől napjainkig 3.4. rész.

Az elköltözött németajku lakosság helyébe Gömör, Nógrád, Hont és Heves megyékből magyar és tót ajku lakosság települt ide. Ezeknek a családi nevük ma is meg van: Kriván, Hangai, Haluska, Sisák stb. A tót családok elmagyarosodtak. Az új település neve ekkor lett Csanádpalota. Az Aradi uradalom az új községhez hozzácsatolta Csiga pusztát, Kövegypusztát pedig 211 forintért bérbe adta az új lakóknak.

Arra sincs pontos adatunk, hogy a XVIII. században mennyi volt a lakosság száma, de feltehető, hogy kb. 3000 lehetett, mert a ma is meglévő templomot a kincstár 1768-ban építtette. A templom nagyságáról következtethetünk a lakosság számára. A templom építése 7848 forint 19 krajcárba került. Ugyanekkor épült a paplak is 2285 forint 56 krajcár összegért.

Pontosan nem tudtuk megállapítani, hogy a község keletkezésekor meddig terjedt a határa. Azt már tudjuk, hogy határának rendezése 1850 december 1-én történt. E felméréskor Csanádpalota község határa a hozzácsatolt Kövegypuszták, Királyhegyes község, valamint Nagykirályhegyes, Kiskirályhegyes és Kövegypuszták egyúttal nyugaton Magyarcsanáddal, Apátfalvával és Makóval volt határos, északra Pityvarosig, keletre és délre Nagylakig és a Marosig nyúlt ki határa.

Kövegypuszták és Királyhegyes a múlt század végén önálló község lett, ezeknek a határával csökkent Csanádpalota területe.

Mai határának kialakulása 1883. évben vette kezdetét, mert ekkor a kincstártól 450 kat.hold földet vásárolt a község a kövegypusztából. Ezt a területet 90 zsellérnek 5-5 holdanként több évi törlesztés mellett örökáron eladott. Az 1871. évben befejezett urbéri rendezés folytán tagosított ugar, és külső, belső-csigai legelő telekkönyvezése is megtörtént 1884-ben. A következő évben, 1885-ben, a község megvásárolta a kincstártól a kövegypusztát még fennmaradt 627 kat.hold földjét 175800 forintért. Ebből a földterületből 400 holdat eladott 5-5 holdanként, hosszú lejáratu hitelre. A megmaradt 227 hold még ma is mint legelő /tehénjárás/ van hasznosítva.

Az első község-háza ugyanott épült, ahol jelenleg is "régiközség-háza iskola" van. Az első község-házát 1847-ben lebontották, hogy újat építsenek ugyanarra a telekre, de az 1848-49. évi szabadságharc és az utána következett elnyomás nehéz évei miatt, csak 1857-ben tudták felépíteni. Az építkezéshez úgy szereztek pénzt, hogy az állam által a községre kényszerített 10000 forint értékű államkötvényt eladták, valamint a kincstártól a pécskai-ut melletti belteleket megvették, kiparcellázták és a parcellákat egyes embereknek örökáron eladták. Az államkölcsön és a parcellák árából nemcsak a község-házát, hanem az emeletes iskolát is felépítették. A község-háza 1887-ben szűknek bizonyult, kibővítették.

A kincstártól még egy belteleket vettek meg, mégpedig 1888-ban 4500 forintért. A megvett beltelek 27 kat. hold területű volt és igen gödrös. Ebből a területből 15 holdat eladtak házhelyeknek, 12 holdon vásártér alakítottak ki. A 15 holdon épült fel a községnek "Palkó-falva" néven emlegetett része.

Allítólag onnan kapta a nevét, hogy első házat Palkó János nevű egyén építette ide.

A község területe és határa így alakult ki 11.123 kat. holdon. Az első világháború után, az új országhatár kijelölése után megváltozott a község területe, jelenleg 13.489 kat. hold.

A község képviselőtestülete 1895 május 1-én olyan határozatot hozott, mely kimondja, hogy az ország ezeréves fennállása emlékére, a kor igényeinek megfelelő községházat /tanácsháza/ építtet.

A községi előljáróság előterjesztését szószerint idézem:

"A község felsőbb helyről érkezett jogerős rendelete értelmében és a tényleg fennálló szükségletet is figyelembe véve, három tantermet és a két tanítói lakást kötelező felépíttetni, mely munkálat legalább 12.000 forintot igényelne. Ezen költség fedezetére tőkepénz a község rendelkezésére nem állván, kölcsön útján lennének beszerezendő, mely kölcsön tekintve, hogy kisebb összegek kevésbé remélhető előnyös kölcsönképpen kapni, a községet hat és hét százalékkal terhelné, ellenben a jelen javaslat szerint az iskolai célra átengedendő községháza a három tanteremnek és a két tanítói lakásnak teljesen megfelelne. Az átalakítás költségei számba sem jönnének eszebe azért, mert, ha a mostani községháza ezen minőségben megmaradna, annyi kibővítés és átalakítás kívánna, hogy abból az iskolára való átalakítás kikerül. A vételhez szükséges 52.937 forint 30 krajcárból tehát az építkezéshez az iskolai célra különben is megkívánt 12.000 forint levonván 40.937 forint 30 krajcár kiadás marad fenn. A bérházból /a községháza az a része, melyet bérbe szándékoznak kiadni/ várható jövedelem az itt fennforgó viszonyok számbavétele mellett, nem csak 40.937 forint 30 krajcárnak, hanem az egész 52.937 forint 30 krajcárnak törlesztési részleteit is fedezni fogja. Ugyanis a kereskedésnek tervezett öt helyiség legalább külön-külön 150 forintot, összesen 750 forintot, a takarékpénztári helyiség a könyvelői lakással 600 forintot a négy lakás, kettő az orvosok részére különösen szükséges, ez legalább 700 forintot, a vendéglő és pince helyiség, melyek más célra is szolgálhatnak, ugyanitt gyógyszerár és posta helyiségül, ezek is 700 forintot jövedelmeznének s így 2700 forint tiszta jövedelem mondhatni bizonyosra várható."

Az előterjesztés hivatkozik még arra is, hogy az új épület a község díszére válik. A közgyűlés 36 szavazattal 11 ellenében a telek vételét és építését elrendeli. Az épület felépítését Vortán Adorján budapesti építész terve alapján, Krim József nagylaki építész végezte. Az ünnepélyes felavatás 1897. május 1-én történt.

A lakosság számát csak 1848. évtől ismerjük pontosan. Ekkor készült statisztikában ez áll:

lakosság szám: 4254, ebből nő 2089, férfi 2165.

Vallásra nézve: róm.kath. 4141, görög kath. 7, görög keleti 13, evangélikus 20, református 11, izraelita 62.

Anyanyelvükre nézve: magyar 4185, szerb 7, német 62 /gondolom német anyanyelvűek alatt az izraelitákat értették mivel azok majdnem kivétel nélkül németül is beszéltek/

A község lakosságának zöme földműves, csak 63 család volt iparos és kereskedő.

Az 1849. évben 224 gyermek született, a meghaltak száma 417 volt. A halálozás száma azért volt olyan magas, mert beleszámították a szabadságharcban elesetteket és a szabadságharc után fellépő járványban elhaltakat is.

Az 1900. évben végrehajtott népszámlálás szerint a községnek 5610 lakosa volt.

A község első megadóztatása 1814-ben történt. Ekkor az adófizetők száma 457, akik összesen 3416 váltóforint adót fizettek. Ennek a pénznek az értéke, az első világháború előtti forintra átszámítva 854 forintot tett ki. Ebből az összegből fizették a jegyzőt, a tanítókat stb., valamint a község adminisztrációs költségeit. Mai szemmel nézve hihetetlennek tűnik, hogy ilyen csekély összeg elég volt a tisztviselők fizetésére, de figyelembe kell venni, hogy az akkori tisztviselők, tanítók bérezésük javarészt természetben kapták meg: föld, termés, állat, ruha, csizma stb.

/ folytatjuk /

■■■■■■■■■■

K Ö Z S É G Ü N K S Z Á J H A G Y O M Á N Y A B Ó L

Mint szájhagyomány éldegél az a felfogás, hogy Csanádpalota a "Tehénjárás" keleti szegélyén, a Királyhegyes felé vezető lo öles Rác-ut mentén, ahol több mint ötven éve cserép és téglaegetés volt, majd földbánya létesült: Várpalota néven szerepelt. Mikor pedig a tatár dúlás után újra települt - lakosainak edényegetése révén - Kantapalota nevet viselt.

E szájhagyományra írott bizonyítékot nem találtam, azonban az említett helyen nagy kiterjedésű magaslat van és két méternyi mélységben tűzhelyek, edény darabok, emberi csontvázak találhatók.

Ugyancsak az említett helyen egy 1941-ben eszközöltetett uttöltés alkalmával egy 20 cm. hosszú aranykeresztet találtak a kubikos emberek. A kereszt átmérője 4 cm. volt és szétnyitható. Itt találtunk továbbá egy 1212 vésésű kőbőgrét, ürtartalma közel fél liter volt. Ezt is azt is beadtam a község régiség szekrényébe, hogy a későbbi időkre őrizték meg. Ez is az is elveszett.

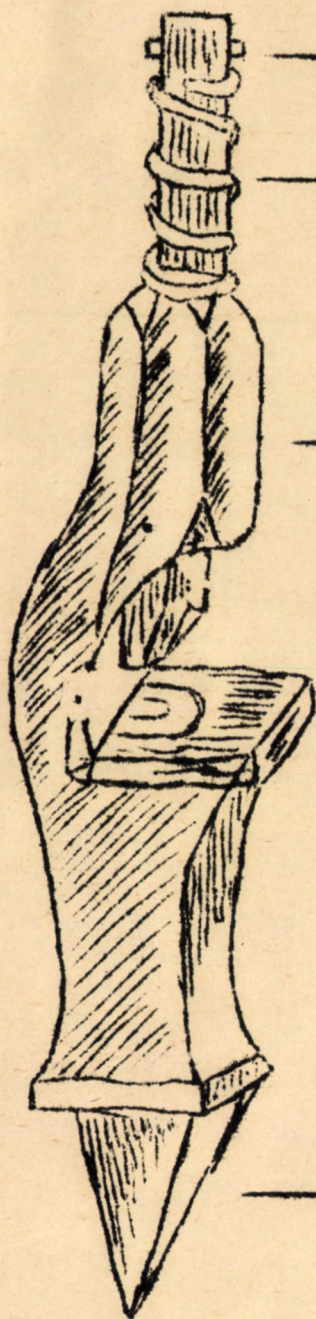
.....

Sokan úgy tudják, hogy a csigai nagy halmok, melyekből már csak egy van, római határdombok voltak.

Nevezett halmokból a csigai legeltetési bizottság az 1930-as években egyet - igen helytelenül - töltésnek hordatott. Ekkor az ott talált kocsiderékre való emberi és állati csontvázak, majd az ott napvilágra kerülő 1500 keltezésű pénz /a történelem is/, amellet bizonykodik, hogy a halmok az 1514-es Dózsa-féle felkelés idejében a nagylaki csata alkalmával keletkeztek. Ez a csata a régi O-Nagylak és Magyarcsanád között, Bökény község és Csigaterületén zajlott le. A halmok tehát az elesettek temetőjei helyei voltak.

Asztalos P. Kálmán

A HONISMERETI SZAKKÖR GYŰJTEMÉNYÉBŐL
a KASZAKALAPÁLÓ

Verőrud. E rud végét egy nehezebb ka-
lapáccsal ütögetve élesítették a ka-
szát.

A rudra tekert acél rugó - bármilyen
sebességgel verték is - mindig vissza-
emelte a rudat.

A verőrud tartó váza. Ebben csuszkál
le és fel a kasza élére verő rud.

Üllő. Erre ültették, vagy jobban mondva
fektették a kasza élet, melyre a kala-
pácsolt rud rávert.

Szeg. Egy fa tuskóba helyezve rögzí-
tette a kaszakalapálót.

A kalapálás alkalmával a kasza élet az üllőre helyezték és bal-
kézzel vezetve, jobb kézzel a rud végét verve, élesítették a
kaszát aratás alkalmával.

Az érdekes szerszámot az ugari tanyvilágban lakó Dávíd For-
renc tanyáján kaptam. Az ilyen kaszakalapáló ma már ismeretlen.

Asztalos P. Kálnán

Rajz: Asztalos Mihály

5

Pánczélné Sisaák Julia:

M U L T É S J E L E N
Babona-bába Egészségház-orvos

Nagyapáink elbeszélése szerint /a nyolcszázas évek végén/ ismeretlen fogalom volt az egyke. A 8-10-12 gyermekes családok gyakoriak voltak. Amikor munkába indultak, a szekérderekat teli rakták apróságokkal. A csecsemőt - miként mondták - a saroglyába erősített kaskába /vesszőből font kétfülű kasba/ tették és ott ringatották, míg kiérték. Kint a tűző napfénytől a mezsgyére ültetett bodzabokor védte és a többi gyerek gondjaira volt bízva, míg anyjuk a kapálás, gyűjtés vagy éppen az aratás nehéz munkáját végezte. Ekkor még sem bölcsőde, sem óvoda nem volt a községben.

Nehéz, küzdelmes életéről vallottak nagyapáink. A kincstári földek birtokbavételével /1892-94/ a kezdetleges művelési eszközök mellett, ugyyszólván, a két kezük munkájára voltak utalva. Így küzdöttek a földdel a megélhetésért, a föld gyarapításáért. A föld magántulajdonba vételének lehetőségével megnőtt a földigény, vagy ha így tetszik, a földéhség. Ahogy az öregek mondták: "a kapzsiság ördöge megszállta az emberiséget".

Emellett nagyapáinknak nehéz anyagi sors jutott osztályrészül. Otthon, magukra hagyatva, minden orvosi segítséget nélkülöztek. Nagyanyáink, a legjobb esetben, egy falusi bába segítségével hozták világra gyermekeiket. Nélkülöztek minden egészségügyi, csecsemővédelmi oktatást és támogatást. Hol volt az Egészségház és hol voltak orvosi tanácsadások? Pedig a falusi orvosok, kik hivatásuknál fogva megismerkedhettek a nép babonás szokásaival, sokat tehetek volna /mint ahogy később tettek is azért, hogy a kuruzslók karmaiból kiszabadítsák és az egészséges életmódra oktassák a falusi asszonyokat. Gondolok itt R é v é s z István doktor ur által tartott és évről évre megismétlődő értékes és hasznos előadásaira, melyet nagyon sokan és szívesen hallgattak./ ezek felszámolása érdekében. Az ilyen ismeretterjesztő előadások abban az időben teljesen ismeretlenek voltak. A fiatal anyák tanácstalanul álltak nehéz hivatásuk előtt. Legfeljebb hol jobb, hol rosszabb indulatu babona hálójában nyüglődő anyósuk, vagy szomszédasszonyuk szolgáltat némi segítséggel, melyet ezek is őseiktől örökölték. Azok a primitív módszerek, mint például az "összemérés"- a jobb térdnek a bal könyökhöz, a bal térdnek a jobb könyökhöz való szorogatása - mellyel a csecsemő hasfájását igyekeztek megállapítani: a régi orvos nélküli életet tükrözik és a hozzá nem értő kezek inkább ficamodást, mint gyógyulást idéztek elő a gyenge test szorongatásával. És azok, a babona diktálta, üres formulák, mely szerint az újszülött mellét foghagymával védték a boszorkányok ellen, vagy amikor a bágyadt gyermeket ráimádkozással védték a szemveréstől: a beteg gyermekben mit sem segített. Megtörtént, hogy a nyugoskodó, vagy betegeskedő gyermeket mákgubó-főzettel altatták el, ha a szűkség így kívánta. Hogy mily károsan hatott ez a gyermek gyenge szervezetére elképzelni is borzasztó. A tulzásba vitt adagolás - mint hallottuk - nem egy esetben okozott halálestetet.

Nem kisebb veszélynek voltak kitéve azok a magukraahagyott gyermekek sem, akik a mezőn szedték szájukba a beléndek mérgező gubóit és ezáltal is szaporították az elhalálozások számát.

Nem dédelgették úgy a gyermeket, mint manapság, mert erre -

miként mondták nagyapáink - nem volt idő. Talán azért nem, mert mostohább volt életkörülményük és tudásukból sem tellett többre.

Ha egy ilyen rövid pillantást vetünk a multra, önkéntelenül adódik a gondolat: összehasonlítást tenni a mult és jelen között. Bár vannak, akik úgy vélik, kár hánytorgatni a multat, az elmaradottságot. Nincs igazuk! Sokkal jobban tudjuk értékelni az elért eredményeket, ha összehasonlítást teszünk. Ha felmérjük az utat, mekkora haladást tettünk meg, az anya és csecsemővédelem terén a babonától az egészségházig, a bábától az orvosokig, a bodzabokortól a bölcsődéig, óvodáig hálások lehetünk annak a lehetőségnek, mely ezekre módot adott.

Hála államunk gondoskodásának, amellyel - országokat megelőzve - lehetővé tette a gyermekgondozási segélyt, mellyel az anyák elsődleges feladata lett gyermekük gondozása és nevelése.

oooooooooooooooooooo

A C S A N Á D - N E M Z E T S É G P A L O T Á J A

Sokan feltételezik, hogy Csanádpalota nevének eredete összefüggésben van a Csanád-családok palotájával. Összefüggés valóban van, csak nem községünkkel, hanem egy más, szintén Palota néven szerepelt, településsel.

Kun László király, a Csanád-nemzetségbeli Tamás ispánt 1285 április 26-án valamennyi birtokában megerősíti. Itt, s már egy 1256. évi oklevélből ismereteseb birtokai: Malomszög, Ladány, Béb, Kökényér, Palota, Zombor, Szanád stb.

A Palota /Palathy/ nevű község Csanádtól nyugatra, a Maros bal partján feküdt, hol a Csanád-nemzetség fejének kuriája, a Csanádok-palotája állt. A palota a nemzetség birtokának majd közepső területén foglalt helyet, körülvéve mintegy huszonhat faluval a család birtokával.

A Csanád-kiszombori országguttal szomszédos dűlőt, még ma is, "Polat" néven emlegetik. Így torzult el a későbbi török, majd szerb lakosok ajkán a helység ősi neve.

Az ószláv "Polata" előkelő ember házat jelentette és megfelelt a latin "palatium" szónak.

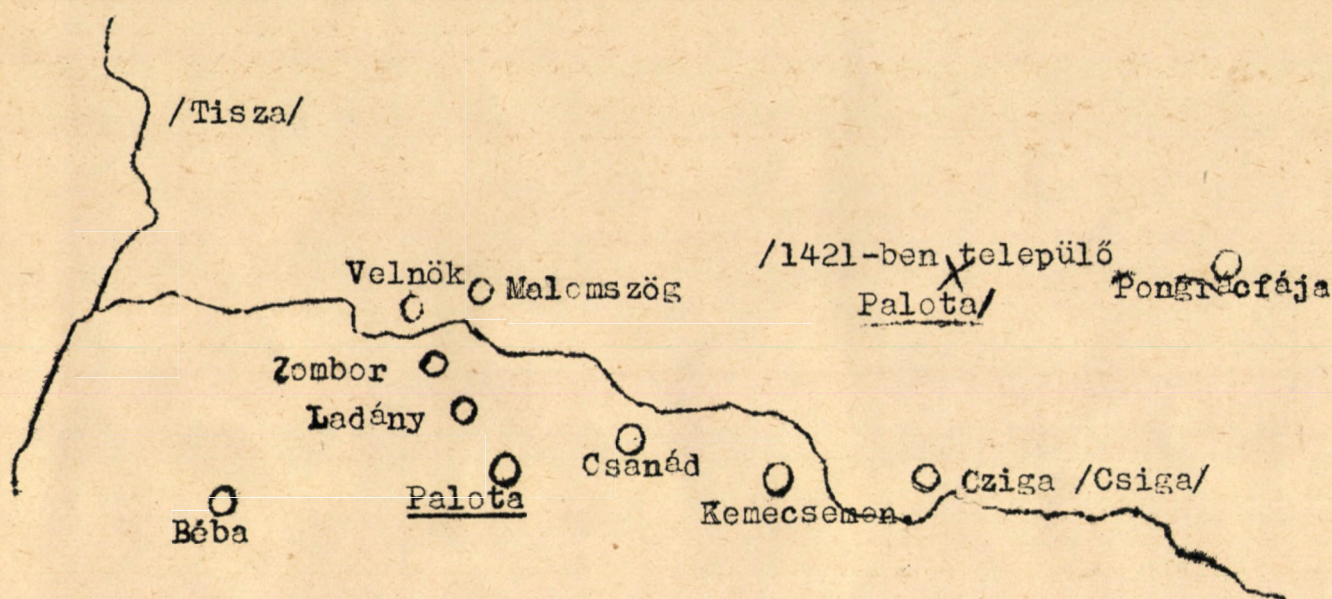
Palotától ÉNY.-ra, tölgyerdő mentén, feküdt Ladány /Ladan/ község. Emlékét ma Ladány-pusztá őrzi. Innen tovább ÉNY.-ra, a mai Kiszombor helyén, települt Zombor /Zombur, Sombor stb./ /Elhelyezkedésüket a következő oldalon lévő térkép illusztrálja./

Hogy mégis lehetséges összefüggés az ősi Palota és községünk között, arra feltételezésem a következő:

Feljegyzések alapján, a fentebb említett községeknek lakóit, az 1700-as évek elején, gróf Balassi Imre folyton zsarolta és kihozta jogtalan követeléseivel. Ezért, valamint a Maros gyakori kiöntése, áradása által okozott inségek miatt is, a lakosság, de különösen a jobbágyság, folytonosan szökdösött erről a vidékről. Ez az 1700-as évek elejére, közepére esik. Tudott dolog, hogy községünk ebben az időben települt. Lehetséges, hogy a szökött jobbá-

gyok voltak az első betelepülők. Jó termőföld, dus rétek és a kellő távolság a viztől /Marostól/ jellemzi községünk fekvését. Így a szököttek távol kerültek gr. Balassi Imre karmaitól, de az oly sok szenvedést, inséget okozó Marostól is. Ők hozzatták magukkal a Csanád előnevet.

/Az összefüggések vizsgálata során mindez csak feltételezés, mivel írásos dokumentumok csekély számban állnak rendelkezésre/ Bizonyított azonban, hogy Palota nevű község már a fentebb említett időben létezett, mely nem tévesztendő össze községünk régebbi településeivel, továbbá a Csanád-nemzetség palotája sem községünkben épült fel, tehát utóneve valamely más, kiemelkedő épületről alakulhatott ki.

A térkép 1256-ban már meglévő helységekből ábrázol néhányat. Természetesen több községet is fel lehetne tüntetni /melyeket az oklevelek, adománylevelek emlitenek/, de így jobban érzékelni lehet az ebben az időben már meglévő és a későbbiek folyamán települő Palota községek helyét.

Kinyó István

Egyesek úgy tudják, hogy Csanádpalota a mai csigai legelőn települt, hol a Fok-meder és a Maros között valóban település helye látható.

E fenti szájhagyomány annyiban fedi a valóságot, hogy az említett helyen valóban falu volt, és pedig Csigafalu.

Így említi ezt a vidékre vonatkozó történelmi feldolgozás is.

Nevét C z i g a nevű várjobbágyról kapta s az 1200-as

években települt. E falunak 36 kapuja és szent Márton tiszteletére épített temploma volt. Hogy miként pusztult el, ennek nem találtam nyomára.

Csiga területe 1870 óta közös legelő, s területe 800 hold.

Asztalos P. Kálmán

Dékány Józsefné:

A FALUSI KULTURA HÁROM NEMZEDÉK ÉLETÉBEN
/Visszaemlékezés/

Ahogy mulik az idő, egyre tisztább megvilágításban emlékezem elhalt édesapámra. Szinte látom, ahogy nap mint nap hajnali szürkületben, derengő világosságnál felkel, csendben megmosdik, s a tenyérrnyi tükör előtt megfésüli ősz haját. Párnájáról óvatos féltéssel felemeli, majd behajtja egyik lapját az este olvasott könyvnek. Lassan odajön fekvőhelyemhez, fölém hajolva megcsókolja homlokomra hulló hajfürtömet és felteszi a másnapesti olvasnivalót a mestergerenda polcára. Ez a jelenség csak téli időben volt, amikor az esték hosszúak, bármilyen korán kellett is egy szegény családapának a zord időben munkába menni. Nyáron csak vasárnap olvashatott, amikor a "Munkáskör"-ből hazajött, hol pénz- és könyvtárosnak volt választva. Kevés beszédű ember volt, aki munkás-paraszt létére nem csak nézett, de látott is.

A megélhetési gondok idő előtt arcára vették a ráncot. Hat gyerek születése, három eltemetése, három felnevelése járult ahhoz, hogy ritkán derült fel az arca.

Nekünk és anyának még fel is olvasott esténként. Hat elemit végzett, ami akkor csodának számított olyan gyereknél, akinek tíz éves korában már pásztorkodni kellett. Szükség volt a pénzre, sok volt a testvér.

A Göre Gábor, paraszti butasággal tulzásban telített, könyv, nem elégítette ki már abban az időben sem az olvasottabb igényét. Az iskolai könyvtárban, hébe-hóba, lehetett találni jó tartalmu könyveket, de azok meg olyan dohos szagot árasztottak, mely nyíltan elárulta, hogy nem vitték olvasni. Az értelmiségiek szabadidejükben teniszeztek, mi pedig az iskola kerítésén át sóvárgó irigységgel lestük szórakozásukat.

Az iskolások szünidejét, jobb móduaknál, a saját birtokukon való munka, míg a szegényebb sorsuaknál a kanász, libapásztorkodás, egyszóval cselédkedés töltötte ki.

Mozi, rádió, televízió hol volt még ekkor? A falusi ember szórakozása a kaláka, a citerabél és egy-két műkedvelő előadás volt. A műkedvelők közül kiemelkedők voltak: Nagy György /Kelemen László ünnepeltje/, Bócsa István, a nők közül Katona Jolika, Bazsó Rózsi, szinte elmaradhatatlanok voltak a színpadról.

Szomorkás örömmel néztem a mai szünidős tanulókat, mert arról beszéltek, kik hová utaznak a jó iskolai bizonyítvány

eredményeként nyaralásra, üdülésre, ki szüleivel, ki meg a pedagógusok vezetésével csoportosan élvezi a nyár örömeit. En annakidején a Blaskovits féle 7777 holdas uradalomban arattam apámmal s mit se tudtam arról, hogy üdülés is van a világon.

Ma, látom amikor a helyi kulturotthonban /bár szebb volna és nagyobb! / csoportosan szórakoznak az általános iskolát végzett lányok és fiúk, zene, asztalitenisz, és egyéb szórakozások közepette szövögetik a holnapi tervet. Nekik már nem látástól-vakulásig szól a munka, mint annakidején szüleiknek.

A mai fiatalok életkörülményei mások, s örömmel töltik ifjúságukat.

ooooooooo oooooooooo

Deák Bárdos Menyhért:

A HONISMERETI SZAKKÖRTŐL A FALUMUZEUMIG

Örömmel vettem kezeimhez a Falukrónika első számát, melynek minden sorából azt vettem ki, hogy Csanádpalota kezd magára találni, kezd foglalkozni múltjával, keresi kutatja eredetét, feledésbe ment szokásait, kihalt mesterségeit, s kilép abból a tespedtségből, melybe a múlt idők taszították bele. Dicséret illeti a bátor kezdeményezőket, akik megtalálták azt a helyes utat, amelyik a mai haladó korszakban előre viszi a múlt feltárását.

En azonban még messzebb mennék. Keressük, kutassuk azt is ami még ismeretlen, amit a múlt századok rejtettek a föld alá, mert a föld sok értéket rejt még magában, olyan tárgyi bizonyítékokat, melyek napvilágra kerülve sok eddig meg nem fejtett kérdésre adnának majd feleletet.

Több évtizede ismerem Csanádpalotát, s ez idő alatt sok olyan tárgy került kezembe, melyek sokat mesélhetnének ha gazdáik megőrizték volna azokat, s összegyűjtve rendszerezhetnék őket. Magam is ástam ki török pénzeket több méter mélységből építkezés során. De menjünk még régebbi időkbe pár ezer év távlatába vissza, mert ezeknek az időknek is vannak már eddig még néma tanui egyesek birtokában, s féltve őrzik azokat, remélve, hogy további kutatások során előkerült hasonló koru tárgyakkal együtt majd vallani fognak a község őstörténetéről is.

Régen foglalkozom azzal a gondolattal, hogy a községben létesíteni kellene egy Falumuzeumot, melynek összegyűjtött anyaga beszédes bizonyítéka lenne Csanádpalota múltjának.

Ennek érdekében felkérem az olvasókat, ha birtokában van ilyen tárgyaknak, vigyék azokat a kulturház vezetőségéhez és ajánlják fel a Falumuzeum részére.

Mennyire emelné a község kulturális színvonalát egy Falumuzeum léte, melyre büszke lehetne a község minden polgára, s ezzel utat mutatna megyéje többi községének is.

Várjuk olvasóink jelentkezését gyűjtőink sorába.

ÜNNEPELJÜK MÉLTÓ MÓDON KÖZSÉGÜNK FELSZABADULÁSÁNAK 25.

ÉVFORDULÓJ ÁTTEKINTÉSE

/A felszabadulási ünnepségek programja/

Szeptember 23 du. 16 órakor Ünnepi Párt és Tanácsülés
a Községi Tanács nagytermében
18 órakor Emlékmű leleplezés
Fáklyás felvonulás, tábortűz

Szeptember 24 de. 10 órakor Ünnepi Naggyűlés a Kelemen téren.
Emlékmű koszorúzás
Kiállítások megnyitása
du. 15 órakor Ünnepi sportrendezvények a sportpályán.
este 18 órakor Művészi műsor a szabadtéri színpadon.

Szeptember 25 KTSZ nap

Szeptember 26 Termelőszövetkezetek napja

Szeptember 27 ÁFÉSZ nap

Szeptember 28 Megyei Ifjúsági Nap
délelőtti Uttörők ünnepi rendezvénye
Ifjúsági Naggyűlés
Emlékmű koszorúzás
délután MHSZ bemutatók a sportpályán
este szabdtéri kulturműsor
Utcabál

Felszabadulási Emlékbizottság

FALUKRÓNKA, a csanádpalotai Kelemen László Művelődési Otthon honismereti szakkörének lapja.

Megjelenik havonként.

Kiadja: Csanádpalota Község Tanácsa

Lektor: Tordai László

Szerkeszti: Kinyó István

[illegible]